

Մանգուլի Էֆենար սէ-
նէտէ 300 նիւսիս իմիսպա-
րը յաւ, գըլմէթի իսթանպուլ
իշին 10 ատէտ Մէճիտիյէ
օլտուղու կիպի, թալա-
լար իշին տախի սէնէտէ
զալիք 3000 նիւսիս իշին ըստ-
թաւ բարաւքը բէնտի հիւս-
պըմիզա օլտուղ 12 ատէտ
Մէճիտիյէ օլտուղ տոր :

Պիր նիւսիսի գալիսէ հիւ-
սապըմի 30 շէր բարաւք
սաթըմիզա տոր :

Անկախութեան Էֆենար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի Ե Ր Ճ Ի Ե Ա Ս

Իլանաթըն պէհէր սաթըմը
Արմէր տ. ֆա 3, 2 ինճի տէ-
ֆա 2, 3 ինճի պէ սաթըմ
տէֆալար իշին 172 Վէ Ի-
լան սորաթըն գոնուլմա-
եան իլան սաթըմը 572 :

Մէթուպ Վէ սաթըմը
Գալաթա տա ինճէնպիսի
բազարընտա վազը 170 Է
Իրսի իսանընտա Գալաթա
պիտ 8, 3 ինճիսեան իսմի-
նէ կէստէրիկէն տոր :

ՏԱԽԻԼԻՅԵ ՎԵ ԽԱՐԻՃԻՅԵ

ՏԵՎԼԵԹԻ ԱԼԻԵԻ ԻԼԵ ՍԵՐՊԻՍ
ՊԵՅՆԻՆՏԵ ՄԻԻՍԱԼԵՆՉԱ
(Էֆենարը բէմիսէ)

Դէօնիշէ ծայրունի նամ զաղէթա
տէվլէթի Օսմանիէն իլէ Սըրպիսթան
իմարէթի պէյնիստէ ազա օլունան
միւսալէհաւա միւթաւալիք էվրազը
նէշը իթ միշ օլուպ, էվրազը մէզքիւ-
րէ իսէ, թարիսէ կիւզէլ պիր էսէր
վէ մալիւմաթ օլտուղունտան, սուրէթ-
լէրիսի պէր վէճէի աթի թէրճէմէ վէ
զաղէթաւալտա տէրճ իթմէլիկի միւ-
նասիպ կէօրմիւշիւղ տոր :

I

Սահիպ իւլ իմզալար Սըրպ պէյնիսն
մուրախիսաւը մախսուպարը օլուպ,
Սըրպ պէյնիսն վէ Սըրպիսթան իմա-
րէթիսն արդուի խալիսանէսի, իմա-
րէթ իլէ մաթպուլի մուֆախիսամը օ-
լուն տէվլէթի Ալիէն պէյնիստէ մէվ-
ճուտ պուլունան միւսալէհաւաթըն,
միւմըն մէրթէպէ սէրիսն, վազալի
մալիւմէյի ախիթէտէն էվլէլ պուլուն-
տուղու հալէ իյուսլիստէն իպարէթ օլ-
տուղունու, պունտան ազաթմ Պապը
Ալիէն արդ ու պէհան իթմիշէր իտի :

Պապը Ալի տախի մուհարէպէտէն
էվլէլի հալին ինտաթիս իշին, գա-
պուլիս լաղըմէտէն աստ իյլէտիկի
թէլիթիլէրի բըէն հաղըթէլէրիսէ
պիլիսթիշ օլտուղու ճիհէթլէ, սահիպ
իւլ իմզալար ալտըգալարը թալիմաթ
միւսալէհաւա իյուսլիստէն արդ իյլէրէր Վէ
պու հալտէ հիւքիւմէթի միւսալիսթի-
հա, հալը հաղըթըն ինտաթիս իշին
պունտան պէյնիսն հիշ պիր միւշքիւ-
լաթ գալմամը օլտուղունու իլան իտէ-
պիլի :

Պապը Ալիին արդուսու շու տուր
քի, Ասաթիլի Օսմանիէնի Պէլկրատ
գալէպարնտան չէթլուկի գէման թան-
դիմ իտիլէն չէրաւիթ իթմիշիպարնա,
պունտան պէյնիսն տէվլէթի Ալիէնիսն
սանճաղը Ղիբր օլունան գալէպատ
Սըրպ սանճաղը եանընտա ըէքս իտիլ-
սին, վէ մուգատտէմա չէթէֆատըր
պուլունան Ֆէրմանլար միւսալէհաւա
հալտէ մէվճուտ օլուն գալէպարըն ա-
տէտի վէ իսթիհիւքիւմաթըն տէրճէսի
թէլիպիստա պուլմամըն :

Սըրպիսթան իմարէթի, Պէլկրատ
գալէպարը իւզըրիստէ Օսմանլը սանճա-
ղընը տախի ըէքս իթմէք վաղիթիսին
տէ ասլա գուսըր իթմէմիշ տոր Պուն-
տան գալթիսաղար իշպու իթի նօգթիւ-
աւ, 1240 սէնէսինտէ վէ 1867 սէնէսի-
նիսն ապրիլ 11 իստէ (3 զիլհիճէ սէնէ
1283) չէրէֆատըր պուլունան իթի
խաթիթ չէրիթիլտէ սէրահաթէն զիբր
ու իշար գըլըմիշ օլտուղունտան, ի-
մարէթ իլէ մաթպուլի մուֆախիսամը
պէյնիստէ մուհարէպէտէն էվլէլ ճա-

րի օլան միւսալէհաւա ինտաթիս իտիլ-
ճէք օլուր իսէ, թալիսթըլա միւսա-
լիթիլի զէմանլարտա վէրիլէն Ֆէրման-
լարըն գալէպար հաղըթընտա օլան ահ-
քեամը միւսալէհաւա մէհապուրի հա-
լինէ կիւզէք տոր, վէ օլ վազըթտան
չէրաւիթի մէզքիւրէ տէրճալ ինտաթէ
գոնուլուպ, օլ պապտէ թէմամը թէ-
մամընտ տիգըթ իտիլէճէք տոր :

Քէզալիք Պապը Ալի արդու իտէ-
տոր քի, Սըրպ իմարէթի քէնտի թօր-
բաղընտա, ճիվար վիլաթէթլէրտէ իւ-
թիլալ չըգալմամը մաթէթիլէն, կէրէք
միւթթէֆիգէն վէ ալըթտան ալըթա,
կէրէք կիւզի վէ քիւշիւք չիթէթիլէր
իլէ օլուն պիր թաղըմ սիւսլը ֆըր-
գալար թէլիլիսին էսիլիւսաւաթըն,
վէ պունտան մաատա իմարէթի միւ-
մալիսթա, ճիվար վիլաթէթլէրտէ
սուլհ ու ալաճը իլալ մաթէթիլէն
կիւզի եախտալէնի ճէմիթէթլէրիսն թէ-
չէքքիւլիսն մէնն իթիսն :

Սահիպ իւլ իմզալար, Սըրպ միլլէթ
վէ իմարէթիսն հէր վաղըթ միւթթա-
պըթ օլտուղարը իթիլիսաւ գալըք վէ
հալը հաղըթը մուհաթազա եօլուն-
տաթը մէլլանը ումիւթիլէրիսն տալի
Պապը Ալիէն թէլիլիսթըն գալիսիսն
կէօթիլէրմէք իշին, միլլէթ վէ իմարէ-
թի մէրգու իշին հաղըթըլա վէ ֆիլի-
լէն ընտի միւմըն օլամանտա ալըթա
սապըգալարըն իրաթէ իթմէքիլէ Էթ-
թիլիս իտէրիլ : Սըրպիս քէնտի պու-
լունտուղու մէվլէթ լաթըթըլա պիլէ-
րէք, իրմամթը նաթիս իշինտէ քէն-
տի էնպապը սաատէթիլիսն արամազա-
պըր, վէ քէնտիսինիսն մանէվի, մա-
տի վէ թիւճաթի թէրաղըթընտա գա-
լարը օլան հէր նէվի իթիլիսաւ խա-
սիմ օլտուղու հալտէ, մուշիլիսն իթիլ-
լէր իլէ կիւզի ճէմիթէթլէր վէ ճիվար
վիլաթէթլէրտէ իթիլիլալ չըգալմամը
մաթէթիլէն սիւսլը ֆըրգալար թէլի-
լիսին մէնն իթմէք իշին, գալմանիլի
չէտիտէ վազ վէ իթիլիսաւ իլէմիշտոր
Ֆիլվաթը ճէննէթմէքեան սուլթան
Մահմուտ խան հաղըթէթլէրիսն ասըր
սալթանաթլարընտա իմարէթիսն, թէէս-
սիս գըլընտըրընտան թա շու սօն վա-
զըթլաթա տէլիլ Սըրպիսթանտա միւ-
սէլաճ ֆըրգալար թէլիլէքքիւլի մաատէ-
սի, նամալիւմ օլտուղտան պաշգա,
խէֆի ճէմիթէթլէր պիլէ պուլունմա-
պըր տոր, չիւնքի Սըրպ միլլէթիսն
մէլլիսաթընտ մուսաթիլը պուլուն-
նան նիզամնամէյի տախիլիսիլ, պու-
լունտա ֆէստա վէ իթիլիլալ անասըր-
նըն զուհուրիսն մէնն իթմէթլիկէ տա-
նիլա քեաթիլ օլմուշ տոր :

Պապը Ալիին զիբր վէ իշար պու-
լունտուղու կիւզի ճէմիթէթլէրիսն զու-
հուր վէ մահէլի իթիլիսթիլ Սըր-
պիսթանտան խարիճտէ տոր Վազա-
ալ շու սօն զէմանլարտա իմարէթիսն գա-
լունտա ֆէստա վէ իթիլիլալ գալըթ զալմա-
սընտան, իմարէթիսն պիլիլիսթիլ մէնտա
ֆիլիսն ֆէնտա պիր հալ քէսպ իտիլ-
միշ իսէ տէ, պիլ իսահիպ իւլ իմզալար

հիւքիւմէթի մաթպուլմաթը թարաթըն-
տան հիւքիւմէթի Սէնիլլէ նէգտիստէ
թէրճէմանլար օլտուղունուպ հալտէ,
թէլիլիսն իտէրիլ քի, միւսալէհաւաթըն
վէ տէվլէթի Ալիէն իլէ Սըրպ իմարէ-
թիսն պէյնիստէ մէվճուտ օլան հիւս-
նի իթիլիսթա ըվապըթաթըն ինտա-
տէսիլլէ, մէզքիւր հալէ իթիլամ վէ-
րիլէճէք, վէ պաշլընտ Սըրպիսթան ի-
շին մէնաթիլիլալ աղիմէտէն պուլունտու-
ղու իւզըն, հիւսնի ինթիլաթը ումու-
միլիսն մուհաթըր պուլունան գանտու-
լարա իլը թէէսիլ վէ գուլիլթ ինտա-
տէ գըլընտաթ տոր :

Պապը Ալի արդու իտիլիս քի, Վու-
սաւորչալիս վէ Գաթիլիք էրմէնիլլը
վէ Նէհուտիլլէր, սէրպէսթիլիլ ըուհա-
նիտէն պաշգա, Սըրպիսթանտա էհա-
լիլի սալիլիլիսն նալիլ օլտուղարը պիլ-
ճիլմէ ասլիս հուգուգ վէ ասլի իթիլ-
եաղաթա նալիլ օլունտա :

Պապը Ալիին պէհան պուլունտու-
ղու սէրպէսթիլիլ մէզէպ արդունտան,
պիլ իսահիպ իւլ իմզալար, Սըրպիսթա-
նըն տախիլի գանտուլմամէսինտէ ասլա
մէզէպ ֆարգը օլմաթըրըն, վէ Սըր-
պիսթանտա Լուսաւորչալիս վէ Գա-
թիլիք էրմէնիլ լաղըթըր պուլունմա-
թըրըն, վէ պիլիլիլ Սըրպ վա-
թանտալարըն գալմանիլիլ միւթիլիսն վէ
թօլիլիլլէրմէտէ միւսալիլ օլտուղա-
րըն, վէ Նէհուտիլլէրիսն տախի ասլի
գալմանիլիլ մաթըր օլուպ, ֆաթաթ
մէմէքէթիլիլ իլէրիլիլիստէ թէէսիլիլ
մէքեան իթմէթիլիլ մէմուտ իտուկիլիլ,
անճաթ միւսալէհալէտէ իսէ Սըրպ
չէհիլիլիլ օրթօտօթ օլմաթըր տա հէր
գանդը մէզէպտէն պուլունտուղար իսէ
պուլունտուղար, պուլ մէմուտիլիլիլ
մուսաթ օլմաթըրըն գալման պէհան
իթիլիլ, Հաթիլա իմարէթիլիլ իտարէյի
տախիլիլիլիլիլ մէրպուլթ պուլունան
սէրպէսթիլիլ մէզէպիլիլ էն պէյնիլ-
քալաթիլ, ասլա մէզէպ ֆարգը իտիլ-
մէքիլիլիլ տախիլա Սըրպը չէհիլիլ-
լէր պէյնիստէ միւսալաթ թուլթուլա-
սը մաատէսի օլմուշ օլտուղունու պէ-
եան իթմէթլէ մէմուտ վէ միւթթիլիլ
պուլունմաթաթըր, վէ մուհարէպէ-
տէն էվլէթի հալին ինտաթիս իշին
մաթիլիլ օլան, վէ ազաթմէք տախի
Պէլկրատա իշար գըլընտ շարթարա
տալիլ, պալէտաթ պէհան իտիլիլիլ
իւզըն, Պապը Ալի իլէ Սըրպիսթան ի-
մարէթի պէյնիստէ իթիլիլիլ քեա-
միլլէ հուսուլէ կէլմէսինտէն տօլաթը,
քէնտիլիլիլ մէսուտ աստ իլլէրիլ :

Պիլ սահիպ իւլ իմզալար, նասը քի
գաթէն խապէր վիլիլիլիլ տոր, իմարէ-
թիլիլ մուրախիսալարը օլտուղունու
վէ Սըրպ պէյնիլ վէ միլլէթիլիլ, մաթ-
պուլի մուֆախիսամը պուլունան գաթը
չէվլէթիլիլիլ հաղըթիլ Ռատիլա հի
հաղըթընտ օլան հիւսնի սաատաթըր-
նը պիր սուրէթիլ ընտիլիլիլ թէէտիլ
իթմէթլիլիլ մէմուր պուլունտուղունու
հալտէ, պիլիլ մէհան իթիլիլիլիլ
իլաղաթ վէ թէէմիլիլիլ ըրէնա Միլան

հաղըթիլիլիլ տօղրունտան տօղրու-
թաթիլիլ հաղըր պուլունտուղունու
Պապը Ալիի պիլա թէրէտուլաթ պէ-
եան իտէրիլ, Պիլաթն արէյի, մուհա-
րէպէտէն էվլէթի հալին ինտաթիս,
վէ քէզալիք պուլ կիւնտէն օն իթի
կիւնէ գատար ասաթիլիլ Շահանէնի
խաթիլ իթիլիլաթըն արգասընտան
չէթիլիլիլ, վէ խաթիլ մէզքիւրուն
վէգալիլիլ ախիլիլիլ էվլէլ պուլուն-
տուղու հալէ իյուսլ վէ ինտաթիս իշին
լաղըր կէրէն իրաթէյի սէնիլիլիլիլ չէ-
րէթիլիլիլ պուլունտուղունա սաատա-
թա մուհարէթիլիլիլ հիւսնիլ իտէրիլ-
լէրիլիլ մէմուլ իտէրիլ :

16/28 ինտ. 1877
Տէրիսաատէթ
Իմզա
Բ. Գրիլիլիլ վէ Տ. Մաթիլ
(Տէվլիլ)

Սօն վարնա բօթաթըլա ալտըրը-
մըր գաղէթալարտա կէօրիլիլ հալա-
տիլիլ տոր :

Բալիլիլ, 19 մարտ
Գարաթաղ պէյի Տէրիսաատէթտէ
պուլունան Գարաթաղ մուրախիսալա-
րըն, Սըրպ լիմանը իլէ Շօտար
կէօլիլ գալէպարընտա տալիլ օլան թա-
լէպ լէրիլիլիլ վազ կէլիլիլ, եալըրը Պօ-
եանա նէհիլիլիլ սէյրի սէֆայիլ իշին
իսթար իլլէմէլիլիլ ըուլաթ Վիլիլիլ
տոր :

Բէթըրպուրիլ, 19 մարտ
Գարաթաղտան ալընան խապէրիլիլ
կէօրէ, բըէն նիգուլ Սըրպ լիմա-
նըն իթմէթտէն Ֆէրաթաթ կէլիլիլ
տոր, էլիլ Պապը Ալի շու էսաս իւ-
զէրիլիլ միւսալէհա ազաթիլիլ լաղը օ-
լուր իսէ, սէյլիլիլիլիլ նաղարէն,
բըէնսի միւսալիլիլ մուսաթաթ տէվ-
լէթիլիլ միւսալաթ իտէճէք իթիլ :

Պէլկրատ, 19 մարտ
Սըրպիլիլ իլէ տէվլէթի Ալիի պէյ-
նիստէ թանգիլ գըլընտ սուլհ մուս-
հէտէսինիլ ինտաթ կէճիլիլ, Սըրպ
իմարէթի ասաթիլիլ Շահանէ Սըրպ
թօրաղընտան քեամիլլէն չըգաթաթ-
ճա, ֆէրմանը հիւսնիլիլ գաթալ-
իտէմէթէլիլիլ պէհան իտիլիլ Պուն-
տան պաշգա իմարէթի միւսալիլիլ չէ-
ֆէրմանը մէզքիւրուն պիլա սալթանաթ
թաթաթ գըլընտաթըն իսթար իտիլիլ
ֆաթաթ Օսմանլը գաթիլիլիլ ֆէրմանը
ալէնէն վէ ընամէն թաթաթիլիլ թալէպ
իլլէտոր :

Իսթանպուլ, 13 մարտ
Աթիլիլիլ իթիլիլ գաթիլիլիլ հիւ-
րիլիլ գաթիլիլիլ պիր թահրիլաթ
կէօնտէրէթէք, ֆէտաթաթըրըլար ին-
տա իտիլիլիլիլ, հիշ պիր չէյ էլտէ
իտիլիլիլիլիլ, վէ եաթընտա էմր
վիլիլիլիլ օլուր իսէ, տէրճալ իսանտ
հաղըր պուլունտալարը լաղըր կէլիլ-
իլիլիլ վաթանիլիլ օլանլարըն խա-
թըրընտա սըրպաթըլար տոր :

Պէլկրատ, 18 մարտ
Աթիլիլիլ հուսուտա պունտա

Թէպիմիզ իշխն պիր մուսալմէնէթ օլտու-
ղու հայտէ, ի թինճիսի տախի, միլլէ-
թիմիզտէ տախի, հէր մէտէնի միլլէթ-
լէրտէ, էն պէզլիւք մէվզըլի թութ-
մազաւ օլտէ, վէճմէտէնիյեթիս թա-
րազըլընա սէպէպի էվվէլ պուլունան
միւղիգա իլմինին վէ տուլղուսունուն
թօհունունու էքմէք տիր. իմտի, քէ-
մալի մէմուննիեթիլ պէտան իտէրիզ
քի, շու ի քի մազստիմիլ տախի,
թէտրիճ իլէ իլէրու կիթ մէքտէ, վէ հէլէ
միլլէթիմիզ շինէյի օլտն սիւպէան թա-
զըմը, պիլզիմ պաշլաւըլըմըլ շու մու-
զաւտէս պինաւը իքմալէ, պիւա շէքը
հազըլընամազաւ տըր, շէյլէքի, էա-
մաշ էաւաշ միւղիգաւաւ արգուլընէլը,
վէ էվլէրտէ բիանօլոր, վէ նօթալար
շողալմաւաւ պաշլաւաւաւ տըր:

Մէղքիւր ճէմիյթիմէ, չօզլար թա-
րաքիւնտան կէօրտիկիմիւղ հիւսնի
հիւսնիմ վէ թէշլիգաւթտան պաշլաւ,
սալիւր պիր խուսուս տախի պիլզի պիւ-
լիւք թէշէքքիւրէ պօրճու իլլէտիլին-
տէն, վիճիպէյի զիմմէթիմիլ իթիթի-
զաւընճա, անջ տախի ալէնէն իթիթի-
միւսարաւաւ իտէրիզ, շէյլէքի, քէնտի
կիւզէլ բիանօլունու իրաւէ հիւսնիմ
իլէ, Գրիգոր էֆէնտի նազաշէտանըն
պիլզի պիր չօզ զաճմէթ վէ մէսարի-
ֆաթտան միգալէ իլլէտիլի շէյլէքի
տուրսուն, օ ազլաւ տէիլլէրինի վէ
չօհունուլար տախի պըրազմաւաւաւ,
քէնտի խանէսինտէ, քէմալի հիւսնիմ
վէ միւսաֆիւրէրլէրլիւք իլէ րահաթ
իթ տիրիլ տիր, վէ այնի հիւսնիմ վէ
խաւսիլլէթի թէքիլի իտէն սալիւր
միւլէէպէր զաթլար վէ միւսէթէրէմ
ֆաթիլեպարտան պիր գաշլարը տախի
օ կիճէ օրաւա թէշլիք իլէ, կիճէ սա-
աթ պէշէ գաւար, օրաւա տախի կիւ-
զէլ պիր ճէմիյթի իրաւ իտիլիլ տիր:

Մէսրուր օլուրուք քի միլլէթիմիլաւ
պէշլէ մէգաւաւրլինաւ զաթլար, տա-
լիմա պուլունամազաւ տըր:

Իշլիթտիլիմիզ կէօրէ, պու բազար
կիւսնի, Գալաթա քիլիսէսինտէ, էսիլի
էսէֆէնիլիզ հալլէր թէքէրիլիւք պաշ-
լաւըլ տըր. շէյլէքի, Մուշլունուն
պիրի, Գալաթալը օլուպ տա օ կիւսնի-
օրաւա կիթմիլ օլտն պիրինին պաշլընա
պիր սթօրաւ եէրլէշտիրտիլինտէն, մէր-
գում զապիլլէյի միւրաճաւաթ իթմիլ,
վէ Օճազ թարաքիւնտան, հէր նէ գա-
տար պուլունու էօնիւ ալլընմաւընա շա-
լըշլըմըլ իտէ տէ, մէրգում մէճրուհ իւ-
քաւթ օլմաւըլընտան, Մուշլունուն
օն պէշ կիւսն մահպուսիլլէթինէ հիւքմ
օլունմուշ, վէ հինի իսթ ինթազընտա,
Օճազ թարաքիւնտան թահրիք իտիլ-
միլ օլմաւընը իքարար իլլէմիլ տիր. հէ-
ման Ալլաշ թէքէրիլիւքինտէն էսիլիլէ-
յէ. չօզ էսէֆ օլունամազաւ շէլ տիր քի,
պուլունան էլլիւ սէնէ էվվէլ, Ենիշէրի
օճաղը կիպի պիր օճազ մահվ իտիլլէ-
պիլլիլ իքէն, պիր Գալաթա օճաղընըն
մահվը միւքմըն օլմաւաւաւ տըր:

ԻՏԱԼԱԳԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆՈՒԿ

Պիոս Թ. ի ճաւուր և իր հակառակորդաց
ըսածը.— Սթան չափաւի մի հեռագիրը.—
Պ. Գարալէյ.— Միտհաւ րաշա.— Պ. Նիք-
թերայի մարքեդուլիւնը.— Անհաւատները
ստանալով զարձի բերել.— Առման լէվի
Ատենախոսութիւնը.— Վլադիմիր շոր
տեւորակը.— Շրճուն վարժարան.— Հրաշք
մը.— Վիկտոր Էմմանուէլի պարտը.— Փէ-
սաւոր Հունգարացիք.— Սալաւայի Էուրի
ժաճառականութիւնն ի Գաղղիա.—

Հոռվմ, 18 մարտի 1877

... Խաւաղիր,

Ամսոյս 12ին Կարդինալաց ժողովոյ մէջ
Պիոս Թ. ի խօսած ճաւուր երէկ հրատարա-
կեցաւ, և այս րոպէիս ամբողջ Խաւաղի
մէջ ձեռքէ ձեռք պտտելով համայն Եւրո-
պական լրագրութեանց քիչ կամ շատ կծու
քննադատութեանցը առարկայ եղած է:
Ես աւելորդ համարեցի այս ճաւուր թարգ-
մանել ու խրկել ձեզ որովհետեւ մէջը ա-
րեւելքի վրայոց խօսք մը չ'կայ, և միայն
ինչպէս գուշակեալն է գրեթէ ձեզ՝ սիւղ-
բէն մինչև վերջը Խաւաղական կառավարու-
թեան դէմ կծու և դառն գանգատանաց
և անարգանաց շարք մը, կամ եթէ կարեւ-
րի է այսպէս ըսել, Վիկտոր Էմմանուէլի
դէմ պատերազմի յայտարարութիւն մ'է:
Պիոս Թ. իր այս ճաւուր մէջ Հոռվմէս-
կան կրօնի և եկեղեցւոյ այս վերջին տա-
րինեալ մէջ կրած հարուածները համա-
ռօտիւ մը յիշելէ յետոյ՝ իր խօսքը Խաւ-
աղական կառավարութեան դարձնելով կ'ըս-
կըսի մի առ մի նշանակել այս աւազակ
և անիրաւ կառավարութեան եթէր տա-
րիէ ի վեր Քրիստոսի փոխանորդի դէմ
գործած չար և սրբալիզճ արարքը:
Վրէժ թէ Վիկտոր Էմմանուէլի կառավա-
րութեան Հոռվմ մտնելու բուն նպատակը
ոչ միայն քահանայապետական աշխարհա-
յին իշխանութիւնը բառնալ էր, այլ գլու-
խաւորապէս Հոռվմայ եկեղեցւոյ հիմուն-
քը խախտել և կործանել: Ս. գաւառի իշ-
խանութիւնը ոչնչացնել, և Յիսուսի Քրիս-
տոսի փոխանորդին գերագոյն զօրութիւնը
տապալել էր: Իր այս առարկութեանց իբր
ապացոյց և հաստատութիւն Պիոս Թ. ցոյց
կուտայ թէ ինչպէ՞ս այս անգուլի և ան-
հաւատաւ կառավարութիւնը հեռագրեմէ
անօրէն օրէնքներ հաստատելով վանքերը
և կղերական վարժանոցները փակեց, վա-
նականները արտաքսեց և ցրուեց, եկեղե-
ցական շէնքերը և անոնց հասոյթները խլեց
և կը խլէ, և թէ ինչպէ՞ս հիմա ալ նոր
օրէնք մը հաստատելով կը պահանջէ որ ե-
կեղեցականներն իրեն առաջը խոնարհին և
աշխարհական դատարանաց մէջ դատուին:
Այս ամենքը խիստ երկարօրէն յիշելովքս
հանայապետը դառն և անհաւորին ցաւեր կը
յայտնէ, կ'ողբայ Հոռվմայ եկեղեցւոյ ներ-
կայ դուրսեան վրայ և հուսի ուրիշն կը
յորդորէ եկեղեցականաց դաւը այս անօ-
րէն զործողութեանց և պահանջմանց դէմ
անխնայ պատերազմով, և ժողովուրդը՝ որ
ամեն օր եկեղեցի գնայ աղօթէ՝ որպէս զի
իր թշնամեաց դարձ տայ Աստուած և այս
ամեն հարստահարութիւնները դադարին:

Ս. գաւառի մը խօսքով քահանայապե-
տին խօսած այն երկար ճաւուր միտքը: Ինչ-
պէս կը տեսնէք այս ճաւուր՝ եթէր տարիէ
ի վեր Պապին արտասանած անհամար ճա-
ւուրուն գրեթէ իրկութիւնն է, միայն թէ
այս անգամուանը աւելի կծու և աւելի
խիստ լեզուաւ խօսուած է:

Այս ճաւուր հրատարակութեան պատճա-
ռաւ երէկուրէն ի վեր հաւաքին պատե-
րազմ մը բացուած է Խաւաղի կղերական
և հակակղերական համայն լրագրաց մէջ,
և երկու կողմէն թշնամական և անպատիւ
խօսքեր իրարու նետելու եղած են: Հա-
կառակ կողմի լրագրիւնքէն ոմանք կը հար-
ցնեն թէ՛ ինչպէ՞ս միատեսակ զործողու-
թիւն մը մի երկրի մէջ իրաւունք և ուրիշ
երկրի մէջ անիրաւութիւն և իրաւանց յա-
փաշտութիւն կը համարուի, ըսել կ'ուզեն
թէ՛ ինչո՞ւ Վատիկանը ձայն մը չ'հանէր և
յանձնառու եղած է որ Գաղղիան եկեղե-
ցական ստացուածքներու տէր ըլլայ, ա-
ռանց կառավարութեան վեթոյի և հաս-
տատութեան անկարող ըլլան եկեղեցական-
քը Գաղղիոյ մէջ պաշտօն վարել, առանց
նորա հաւանութեանը Պապին կոնդակնե-
րը Գաղղիոյ եկեղեցեաց մէջ չ'կարդացուին,
առանց ըզրաշնչեան պատկի եկեղեցական-
նաց դրած պատկը անվաւեր ըլլայ և Գաղ-
ղիան իրաւունք ունենայ եկեղեցականնե-
րը իր աշխարհական դատարանաց մէջ դա-
տելու, պատժելու և բանտարկելու:
Այս ամեն իրաւունքները որ Պապը ստեղծ
է Գաղղիոյ ինչ է պատճառը որ չ'կրնար
տալ և հակառակ եկեղեցւոյ կարգաց և
օրինաց կը համարի կրօն երբ կարգը Խա-
ղիոյ կառավարութեան կողմէն Չ'եղէ կար-
ծեր կ'ըսեն որ եկեղեցի ըսուածը ունենայ

երկու չափ և երկու կշիռ . . .

Ուրիշ զիտողութիւն մ'ալ կ'ընեն.— Ս. հա-
վատիկանը կ'ըսեն միշտ կը յօդորէ իրեն
ստորագրեալ եպիսկոպոսները և քահանայ-
ները որ Վիկտոր Էմմանուէլի կառավարու-
թիւնը չ'ճանաչին և անոր պահանջմանց
գէմ կենան . արդ ինչպէս եղաւ կը հար-
ցունեն որ այս օրերս քառասունէն աւելի
Եպիսկոպոսներ հարկադրեցան զուլս ծուլ
և Վիկտոր Էմմանուէլի կառավարութեան
իրենց առաջնորդութեան հաստատութիւ-
նը խնդրել և անոր կապած թոյակներն
ստանալ և վայելել:— Ասկից զատ ինչ մեկ-
նութիւն և հետեանք տալու է կ'ըսեն որ
Վիկտոր Էմմանուէլի ծննդեան տարեդար-
ձի օրը Միլանի և ձենօւլայի արքեպիսկո-
պոսներ և Թրեւիզիանայի Կարդինալ Վե-
նետիոյ պատրիարքը առանձին շրջաբա-
կաններով իրենց ստորագրեալ եկեղե-
ցականաց պատուիրեցին որ իրենց Օգոս-
տոսիս արքային Վիկտոր Էմմանուէլ Բ. ին
կենացը երկարութիւն և յաջողութիւն
խնդրելու համար ամեն եկեղեցեաց մէջ
«Ձեռք Աստուած» գործարանական մաղ-
թները երգուի:— Բանադրեալ և եկե-
ղեցւոյ թշնամի անձի մը համար երկար
կենաց և յաջողութիւն մաղթել աս հաս-
կընալու բան չ'է, և մենք շատ սիրտի դար-
մանամը կ'ըսեն եթէ յիշեալ արքեպիսկո-
պոսներ իրենց այս ըրածին համար չ'ըլ-
տաւորուին . . .

Այս համառօտ տեղեկութիւնները ձեզ
հաղորդելէ յետոյ անձինք ուրիշ լուրեր
տալ:

Ամսոյս 14 ին թրիշտէն Սթան չա-
փաւի քաղաք երկար հեռագիր մը կըսէ
թէ Վ. Պօլսոյ Հայոց Պատրիարք Գեր. Վա-
րիշաւ տեսնելով որ Հայաստանի դաւա-
ռաց մէջ Հայ ժողովուրդեան կրած տառա-
պանքներն ու հարստահարութիւնները կը
չարունակեն և այս մասին իր մատուցած
բարեկեցիկ ու խնդիրները անվերջ և ա-
պարիշտ կը մնան, ապագայ ծանր պա-
տախտահարութիւններէ զերծ մնալու
համար պարտաւորեալ է իր հրաժարականը
տալ Բ. Գրան և միանգամայն խնդրել է
եղեր որ Սուլթանին ներկայանայ և խափ-
բայց Բ. Գրանը ոչ հրաժարականը ընդու-
նեց և ոչ թոյլտրեց Սուլթանին ներկա-
յանալ կըսէ յիշեալ հեռագիրը:

Տարաւորս չկայ որ Սթան չափաւի յի-
շած Հայոց Պատրիարքը գերապատիւ Ներ-
սէս արքեպիսկոպոսն է, բայց թէ ինչպէ՞ս
Ներսէսը Մարիէսի փոխեր են իմը հասկը-
նար: Այլ յիշեմ որ անցեալ տարի միևնոյն
Սթանին հրատարակած մի հեռագրի մէջ
ալ Հասուն գերապաշտաւոր համար «Հա-
սուն փաշա» ըսուեց էր. գոհ ըլլալու է որ
Սթան չափաւի Վ. Պօլսոյ թղթակիցը Հա-
յոց Ներսէս Պատրիարքին ալ անունը չէ
թողարկել:

Պարիզի լուր կուտան որ Օսմանեան
արժեթղթոց տէրերը իրենց ներկայացու-
ցիչ և փոխանորդ կարգեր են զՊ. Նար-
պէյ որ Վ. Պօլսոյ գնայ և իրենց առնելեաց
մասին հարկ եղած կարգադրութիւններն
ընէ Բ. Գրան հետ. Պ. Նարպէյ՝ Օսմանեան
արժեթղթոց ունեցող 40143 հոգւոյ փո-
խանորդութիւն պիտի վարէ որոց առնե-
լիքը 3 միլեար ֆրանք է եղեր:

Արշեօք այս Պ. Նարպէյ ըսուած անձը
ա՛յն է որ տակաւին Վենետիկոյ վանքի դը-
եանց ցուցակին մէջ Հ. Սարգսիսոս Գալֆա-
եան անուամբ կը յիշուի:

Այս շարժում Նապոլիի քաղաքային
նախնական ուսումնարանաց աշակերտաց
եղած պարզաւարպետութեան հանդիսին
Միտհաթ բաշան ևս ներկայ գտնուելով
միտայներն իր ձեռքը աշակերտաց կուրծքն
է կախեր:

Չոր լրագրին մէջ կարդացի առաջինա-
գործի մը խաղացած խաղ յիշեալ բաշային՝
կարդացէք և դուք այս խօրհան:

Ամսոյս 12ին Վիկտոր Էմմանուէլի ծը-
նդդեան տարեդարձն ըլլալով այլ և այլ
անձինք արքայական շքանշաններ ստացան:
Նոյն օրուան առաւօտը տեսնեալ գինու-
րական փայլուն համազգեստ հագած սպայ
մը ներքին գործոց նախարար Պ. Նիքթօլ-
լային ապարանքը գալով կուգէ նախարարը
տեսնել, ըսելով որ Վիկտոր Էմմանուէլի
կողմէն կուգայ իսկոյն ներս կը հրամցը-
նեն սպայն արքայական վիպալական մը տա-
լով նախարարին կիսանշան որ իր տարե-
դարձի առթիւ արքային մարքիւթեան
տիտղոս շնորհեր է անոր, և այս ըսելով

կը խոնարհի և դուրս կենէ: Նախարար
Նիքթօլէրան որ երկար ժամանակէ ի վեր
կաշխատէր ձեռք ձեռք սոյնալիս տիտղոս
մը և չէր կրնար իր փախուքին հասնիլ, ուս-
րախութեանն ինչ ընելը չը գիտնար, կառ-
քը կը նստի, կերթայ իր բարեկամաց մէկ
երկուսը կը տեսնէ, ցոյց կուտայ իր ստա-
ցած արքայական պարգևը, բարեկամները
կառնեն վիպականը, կը կարդան և . . .
քահ քահ վրէժ կը բրցնեն. «մոռնէ՛ անգամ՝
մը որ թղթին մէկ ծայրը գրուած է եղեր
սա խօսքերը, «Քիզի Նիքթօլէրա այս ապա-
րիլի ձուկը» . ապրիլի ձուկ՝ կը նշանակէ
խաբել: Այս սուտ վիպականը խիստ ճար-
պիկ և խիստ երեւելի վայելչագէտ անձի
մը գործ է, բայց թէ ո՞վ է այն շինծու
գինուորական սպայն, տակաւին Պ. Նիքթօ-
լէրան կը ըսուէ:

Խաւաղքը իրենց նախարարը այսպէս
խաղի բերեցուն յետոյ, ալ ինչու՞ կը դար-
մանաք Միտհաթ բաշայի ըրածնուն վրայ:
Թուրքիոյ մօտ Չէրվերա-Ուրդա ըսա-
ուած տեղէն «Կածծէթթա տէլ Բօրօլլին»
գրուած թղթակցութիւն մը կը պատմէ
թէ հարուստ կալուածատէրին մէկը որիւ-
զատամիտ (իսլամ բանէտ) է եղեր, մեռ-
նելու ատենները իր ընտանեաց և բարե-
կամացը ըրած աղաչանաց և յորդորանաց
չանալով չուզէր հաղորդութիւն առնել:
Եկեղեցւոյ առաքելոցը կարծելով որ իր
խրատը պիտի լսէ, հողեարքին մօտը
կերթայ և շատ մը յորդորանքն յետոյ
երբ անհար կըլլայ համոզելը, քահանայն՝
սատանան պիտի գայ տանի աս մարդը
կըսէ և դուրս կենէ: Մարդը կը մեռնի,
և մինչդեռ իր աղաչանները չուրջն ա-
ռած լաց ու կոծ կը թափեն, ահապէն
դըղմամբ մը սենեակին դուռը կը բաց-
ուի և ահա կարմիր հագած, սրտով և եղ-
ջիւրով սատանայ մ'է կը մտնէ ներս տա-
կալի ձայներ ձգելով: Երկուզն ու սար-
սափը կը արիւն ամենուն սիրտը, կանայք
կը մարմիրն, մինչև որ տանը ծառան սոցա
վայնասունը լսելով կը կարծէ թէ մար-
դասպանութիւն կըլլայ սենեակին մէջ և հը-
րացանը առնելով ներս կը վազէ ու սատա-
նային վրայ կը պարսլէ: Կամաց կամաց
ամենուն խելքը զլուխին գալով կը տես-
նեն սատանան մերձ ի մահ՝ վիրաւորեալ
գետինը փռուած, և մի երկու վայրկեանէն
ալ կը ճանաչեն որ իրենց այնչափ երկեղ
պաճառող սատանան . . . եկեղեցւոյ լու-
սարարն է, զոր խեղճը հետեւեալ օրը կը
թաղեն: Հիմա կառավարութիւնը աս բա-
նը լսելով չորս եկեղեցականք բանտարկած
քննութիւն կընէ եղեր:

Ինչպէ՞ս կը գտնէք անհաւատները դար-
ձի բերելու այս եղանակը:

Եւէկ Պ. Առման լէվի Գաղղիացի քա-
ղաքիս Առման լէվիյի թատրոնը մեծ բազ-
մութեան աւալ գեղեցիկ ատենախօսու-
թիւն մը ըրաւ: Իր ընտրած նիւթն էր,
«Արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդը», նո-
ցա ցաւերը, պիտոյքը և յոյքը: Արիստո-
ս որ տեղոյդ տպագրական օրէնքը չէ՛ այն-
չափ աղատ, որ այս պատուական ատե-
նախօսութեան մի քաղաքացի խրիկի ձեռք
Մի և նոյն նկատմամբ ահա՛ չեմ կրնար
նաև խօսիլ Պ. Ալաւըսթի ինչ այս շարժումն
մէջ հրատարակած «Կոտորածոց խառնու-
րան» ատենախօսութեան վրայ: Ինչպէ՞ս ցոյց
կուտայ իր տիտղոսը՝ այս գրութիւնը Օս-
մանեան կառավարութեան դէմ է, ոճը
խիստ կծու է, բայց այնպիսի ուղիղ դա-
տողութիւններ կը պարունակէ որ ամբողջ
Եւրոպական լրագիրք գոյութեամբ ողջու-
նեցին զայն:

Երեւի որ Գաղղիան իր զաւակաց ուս-
մունքը տալու համար բացած անհամար
վարժարաններով չ'բաւականանար, որ ա-
հա «Բնկերութիւն» ուսանողական ճանա-
պարհորդութեանց՝ անուամբ բնկերութիւն
մը կազմելով ընդարձակ և արագընթաց
չոգենաւ մը պատրաստելու վրայ է, աշ-
խարհիս շուրջը պտտելով ուսումը գործ-
նականապէս ևս չափահասից աւանդելու
համար:

Այս շոգեմաւը՝ առաջիկայ մայիս 31ին
պիտի մեկնի Մարսիլայէն և ձիւրաղա-
րի ճամբով 320 օրուան մէջ աշխարհիս
շուրջը պտտելով և զանազան երկրներ
հանդիպելով պիտի վերադառնայ Մարսիլեա
Սուէլի ճամբով:

Շոգեմաւը ամեն յարմարութիւնները
պիտի բերեցուն յետոյ, ալ ինչու՞ կը դար-
մանաք Միտհաթ բաշայի ըրածնուն վրայ:
Թուրքիոյ մօտ Չէրվերա-Ուրդա ըսա-
ուած տեղէն «Կածծէթթա տէլ Բօրօլլին»
գրուած թղթակցութիւն մը կը պատմէ
թէ հարուստ կալուածատէրին մէկը որիւ-
զատամիտ (իսլամ բանէտ) է եղեր, մեռ-
նելու ատենները իր ընտանեաց և բարե-
կամացը ըրած աղաչանաց և յորդորանաց
չանալով չուզէր հաղորդութիւն առնել:
Եկեղեցւոյ առաքելոցը կարծելով որ իր
խրատը պիտի լսէ, հողեարքին մօտը
կերթայ և շատ մը յորդորանքն յետոյ
երբ անհար կըլլայ համոզելը, քահանայն՝
սատանան պիտի գայ տանի աս մարդը
կըսէ և դուրս կենէ: Մարդը կը մեռնի,
և մինչդեռ իր աղաչանները չուրջն ա-
ռած լաց ու կոծ կը թափեն, ահապէն
դըղմամբ մը սենեակին դուռը կը բաց-
ուի և ահա կարմիր հագած, սրտով և եղ-
ջիւրով սատանայ մ'է կը մտնէ ներս տա-
կալի ձայներ ձգելով: Երկուզն ու սար-
սափը կը արիւն ամենուն սիրտը, կանայք
կը մարմիրն, մինչև որ տանը ծառան սոցա
վայնասունը լսելով կը կարծէ թէ մար-
դասպանութիւն կըլլայ սենեակին մէջ և հը-
րացանը առնելով ներս կը վազէ ու սատա-
նային վրայ կը պարսլէ: Կամաց կամաց
ամենուն խելքը զլուխին գալով կը տես-
նեն սատանան մերձ ի մահ՝ վիրաւորեալ
գետինը փռուած, և մի երկու վայրկեանէն
ալ կը ճանաչեն որ իրենց այնչափ երկեղ
պաճառող սատանան . . . եկեղեցւոյ լու-
սարարն է, զոր խեղճը հետեւեալ օրը կը
թաղեն: Հիմա կառավարութիւնը աս բա-
նը լսելով չորս եկեղեցականք բանտարկած
քննութիւն կընէ եղեր:

Ինչպէ՞ս կը գտնէք անհաւատները դար-
ձի բերելու այս եղանակը:

Եւէկ Պ. Առման լէվի Գաղղիացի քա-
ղաքիս Առման լէվիյի թատրոնը մեծ բազ-
մութեան աւալ գեղեցիկ ատենախօսու-
թիւն մը ըրաւ: Իր ընտրած նիւթն էր,
«Արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդը», նո-
ցա ցաւերը, պի

1871